

PRODUKTIVITĀTES DINAMIKA UN FAKTORI LATVIJĀ, COVID-19 PANDĒMIJAS IETEKME

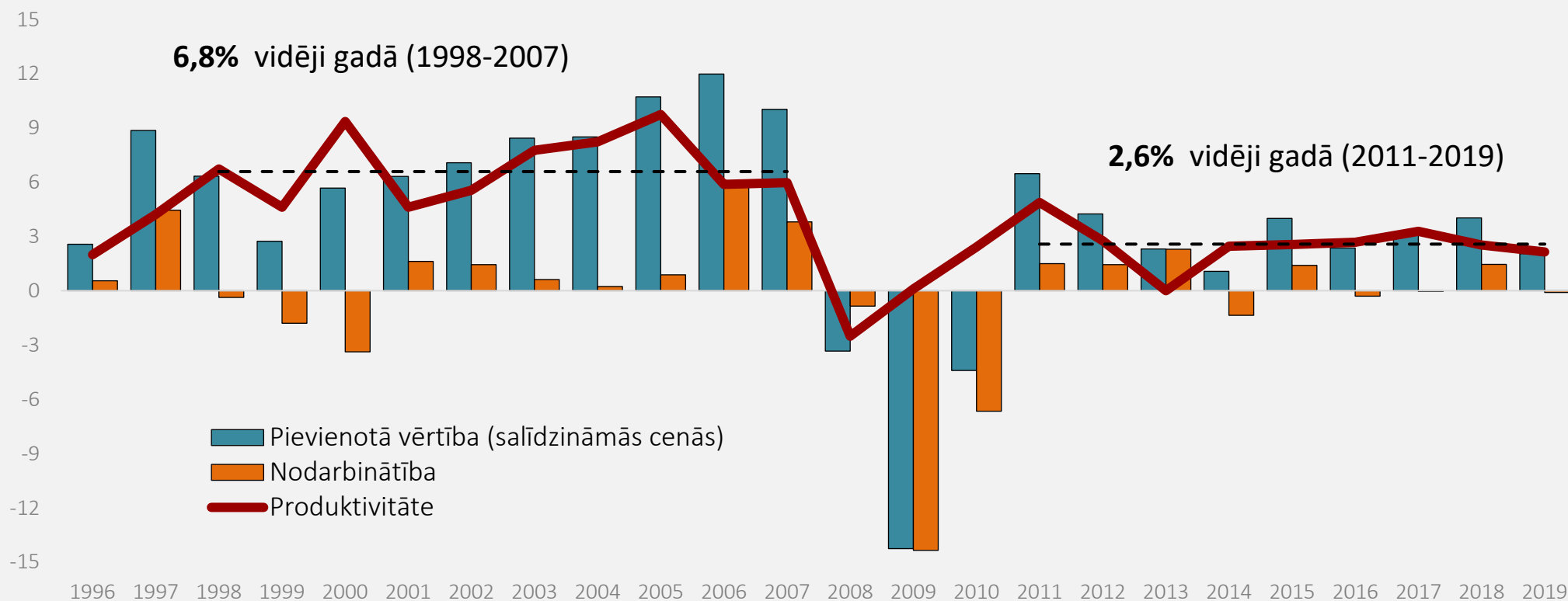
Oļegs Barānovs,

Latvijas Zinātņu akadēmijas Eiropas Politikas pētījumu institūta vadošais pētnieks,
Ekonomikas ministrijas Analītikas dienesta vecākais analītiķis

2020.gada 25.novembris

PRODUKTIVITĀTES PIEAUGUMA TEMPIEM PĒC GLOBĀLĀS FINANŠU KRĪZES IR TENDENCE SARUKT

Latvijas pievienotās vērtības, nodarbinātības un produktivitātes pieauguma tempi
(% pret iepriekšējo gadu)

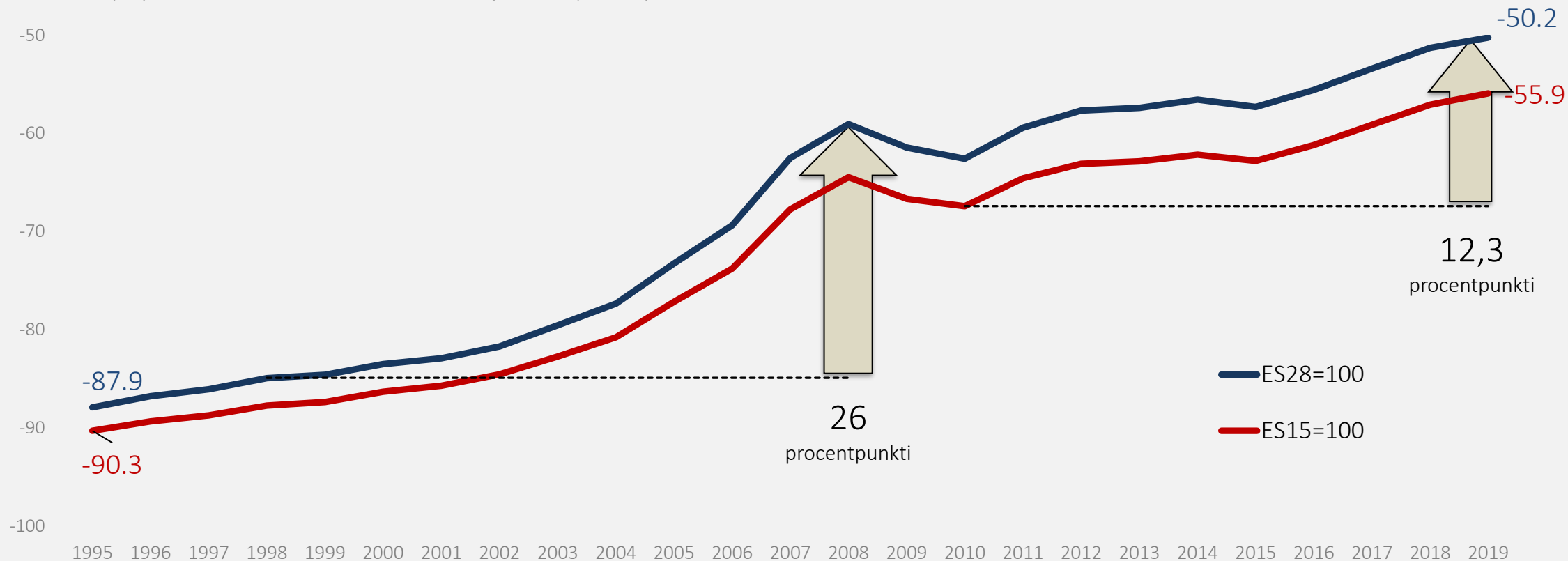

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

JOPROJĀM SAGLABĀJAS BŪTISKA LATVIJAS PRODUKTIVITĀTES LĪMEŅA ATPALICĪBA

Latvijas produktivitātes plaisa

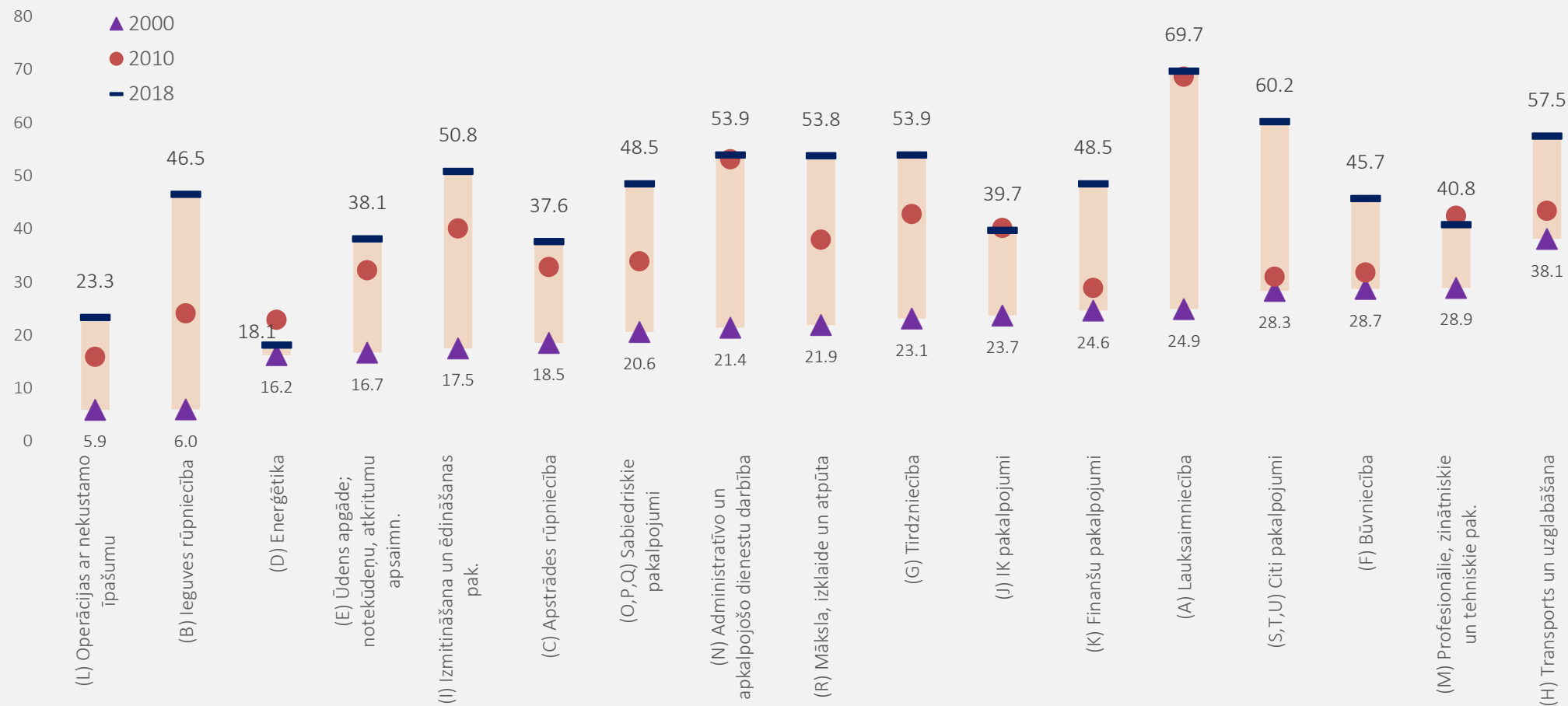
(atpalicība no ES28 un ES15 vidējā līmeņa, % punkti)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

VAIRĀKAS NOZARĒS KONVERĢENCES TEMPI IR BREMZĒJUŠIES

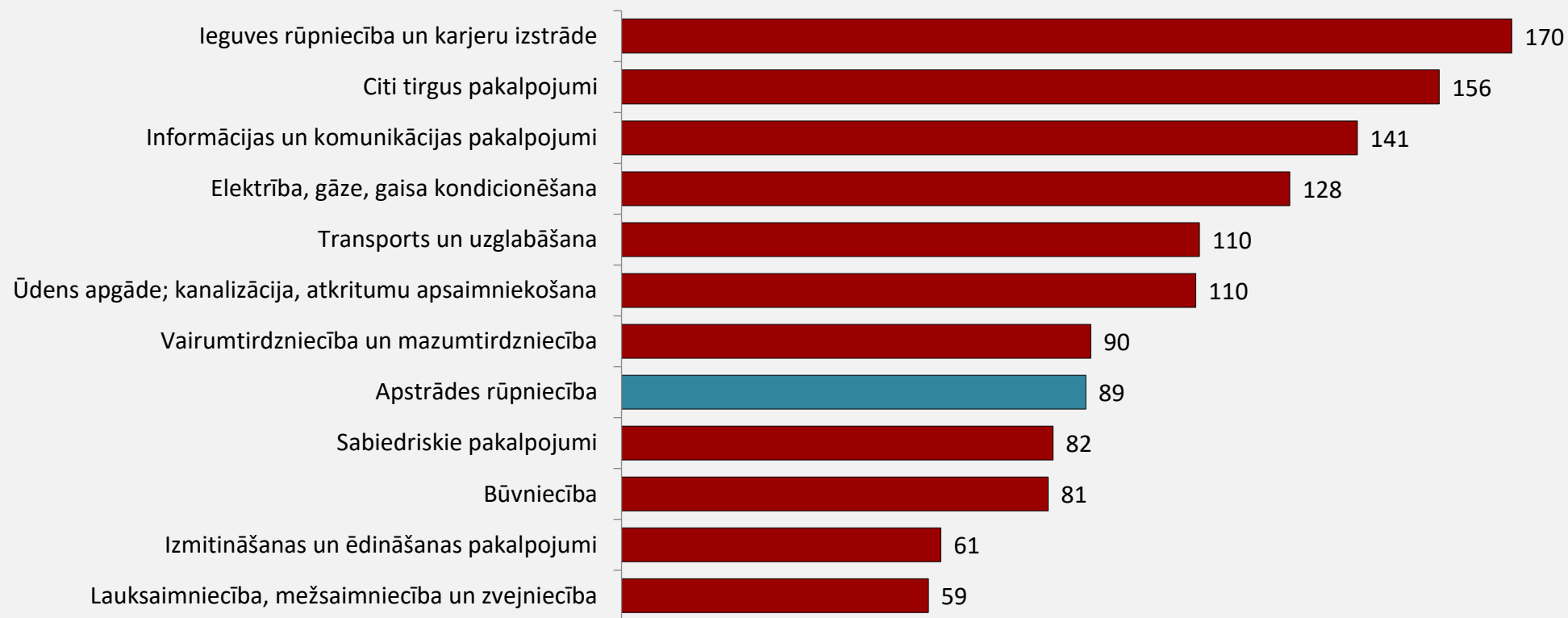
Latvijas nozaru produktivitāte pret ES vidējo līmeni
(ES28 =100)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

PRODUKTIVITĀTES LĪMENIS APSTRĀDES RŪPNIECĪBĀ IR ZEMĀKS NEKĀ VIDĒJI TAUTSAIMNIECĪBĀ

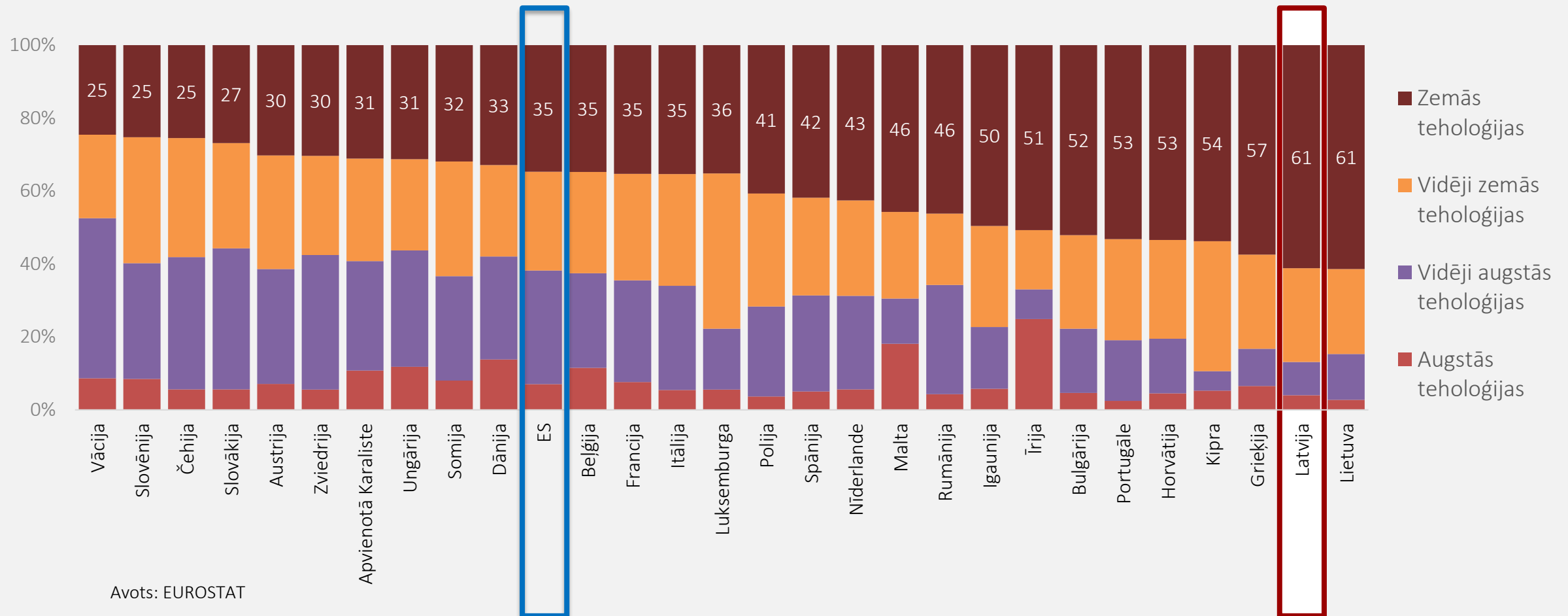
Latvijas nozaru produktivitāte
(2019.gadā, vidēji tautsaimniecībā=100)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

LATVIJAS APSTRĀDES RŪPNIECĪBAS STRUKTŪRĀ IZTEIKTI DOMINĒ ZEMO TEHNOLOĢIJU NOZARES

Apstrādes rūpniecības struktūra pēc tehnoloģiskās intensitātes
(2019. gads, pēc nodarbināto skaita)

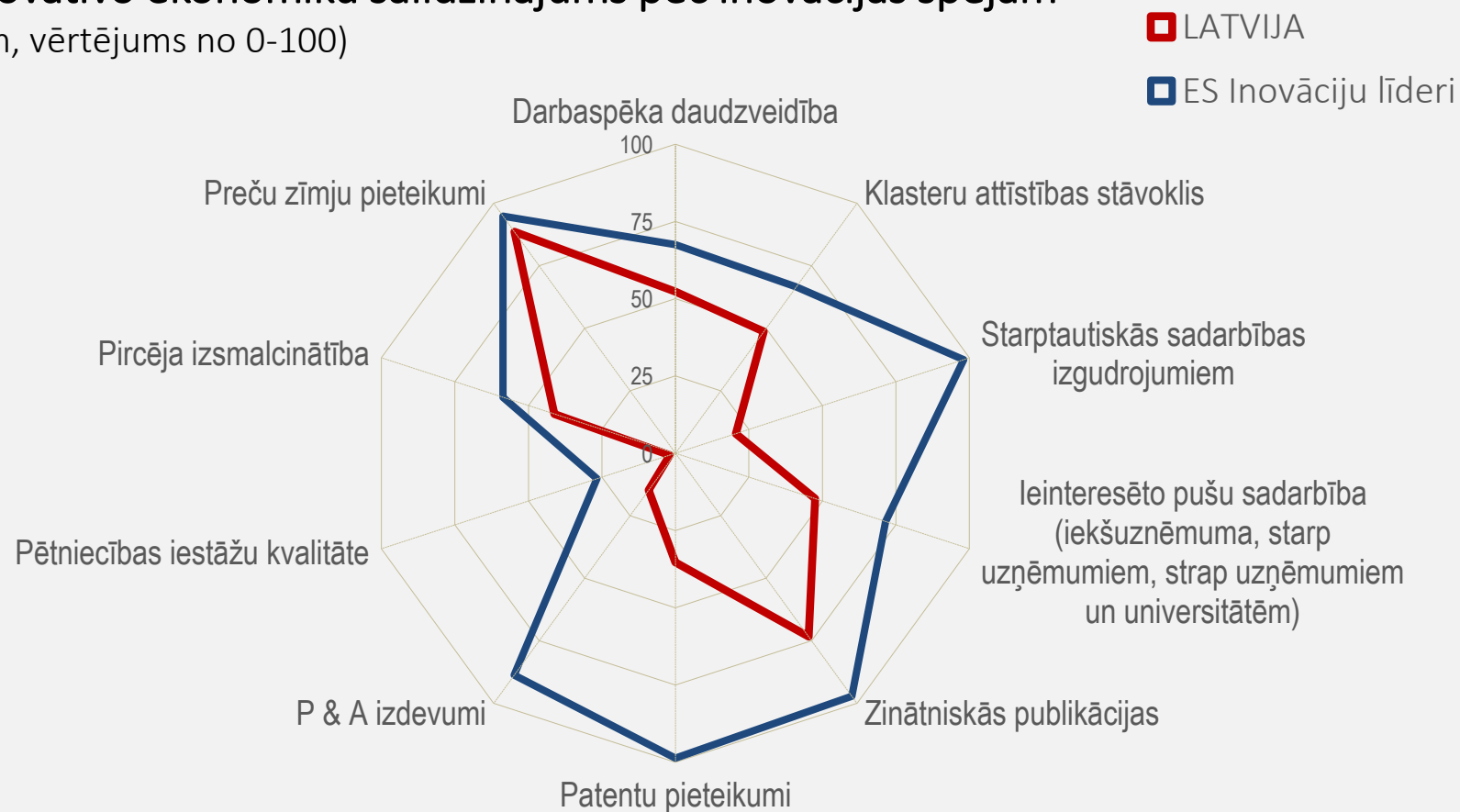

Avots: EUROSTAT

NO ES INOVATĪVAJĀM EKONOMIKĀM LATVIJA VISVAIRĀK ATPALIEK PĒTNIECISKO IESTĀŽU KVALITĀTĒ, IZDEVUMOS P&A, STARPTAUTISKAJOS IZGUDROJUMOS, PATENTU PIETEIKUMOS

Latvijas un ES inovatīvo ekonomiku salīdzinājums pēc inovācijas spējām

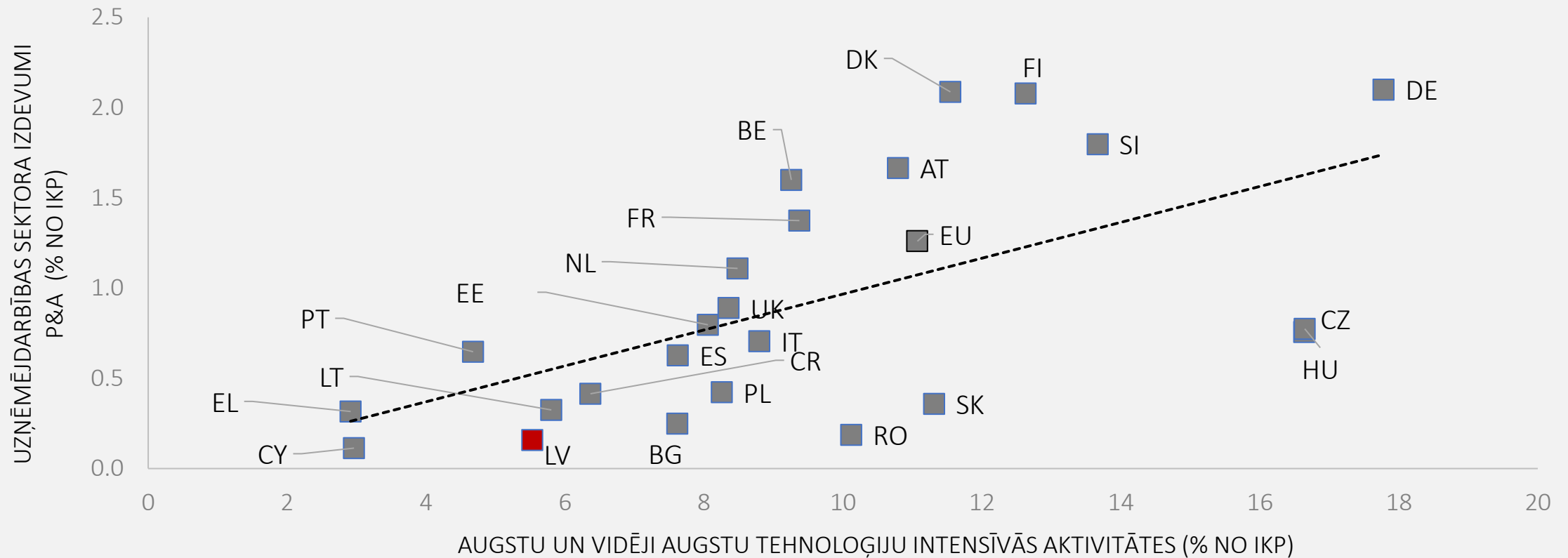
(distance līdz līderim, vērtējums no 0-100)

Avots: autoru aprēķins, balstoties uz Globālās konkurētspējas indeksa 2019 datiem

P&A INTENSĪVO NOZARU ĪPATSVARS LATVIJĀ IR SALĪDZINOŠI NELIELS

P&A ieguldījumi un P&A intensīvās nozares tautsaimniecības struktūra
(2018.gads, procentos)

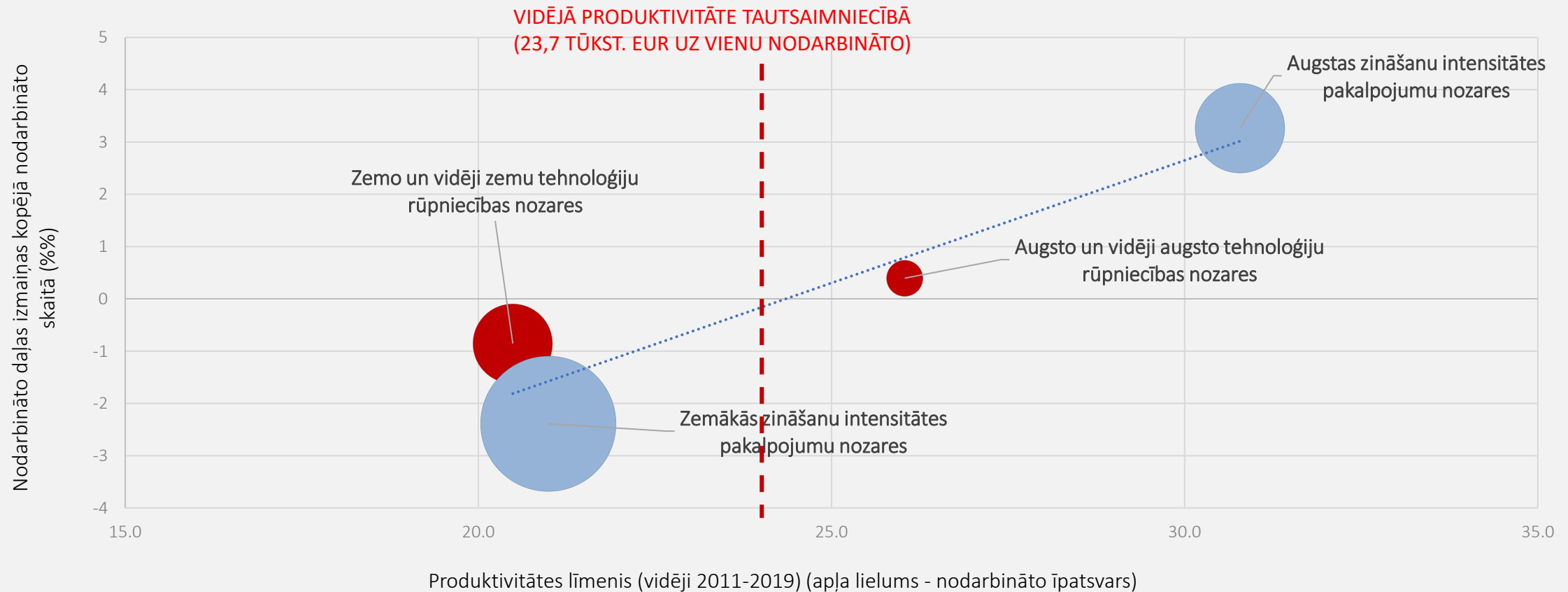

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

DARBA RESURSU PĀRDALE PAR LABU PRODUKTĪVAJĀM NOZARĒM IR NEPIETIEKAMA, LAI BŪTISKI IETEKMĒTU TAUTSAIMNIECĪBAS KOPĒJĀ PRODUKTĪVĪTĀTES LĪMEŅA STRAUJĀKU KĀPUMU

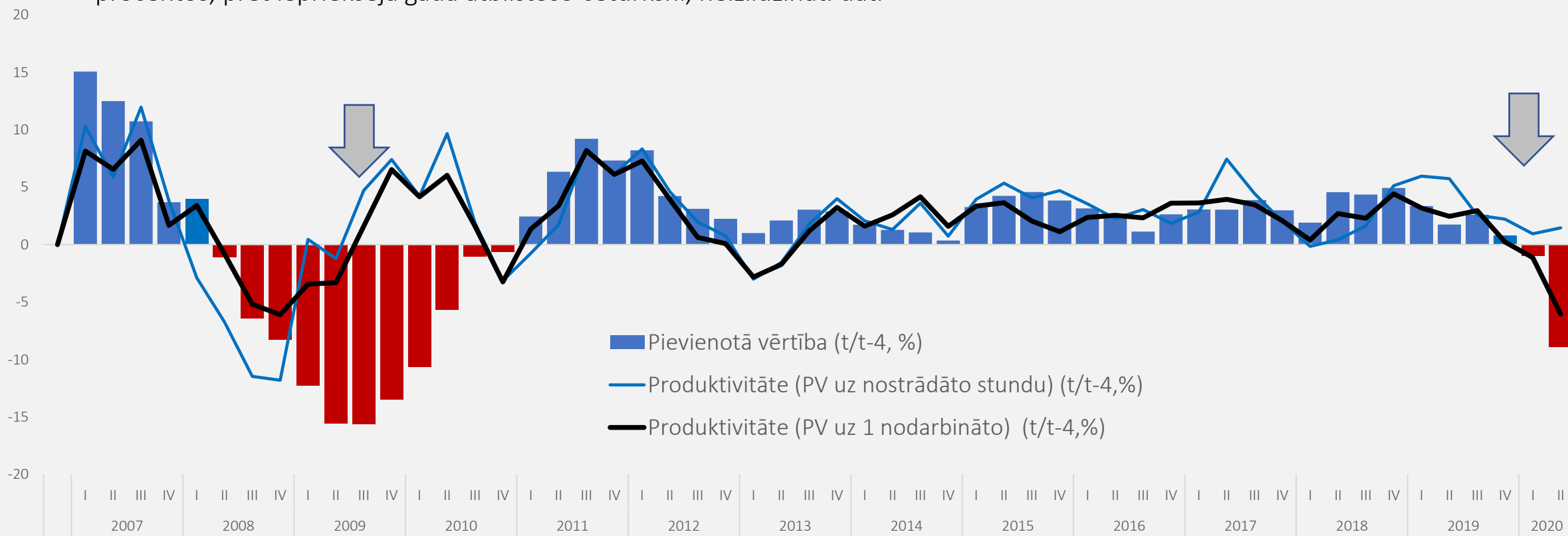
Izmaiņas nodarbināto struktūrā nozarēs ar dažādu produktivitātes līmeni
(2011.-2019.)

Avots: EUROSTAT, autoru aprēķins

COVID-19 PANDĒMIJAS IETEKME UZ PRODUKTIVITĀTI IR NESKAIDRA

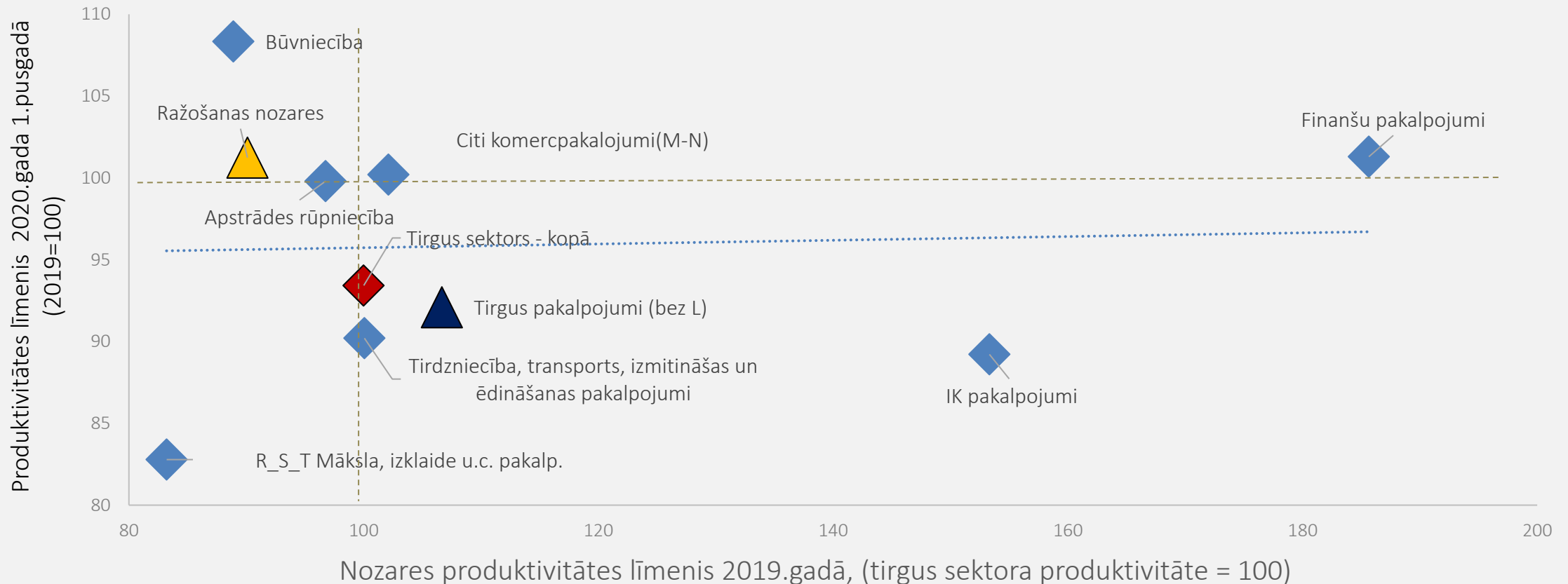
Pievienotās vērtības, nodarbināto skaita un nostrādāto stundu dinamika
procentos, pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni, neizlīdzināti dati

Avots: CSP, autoru aprēķini

TIRGUS SEKTORA NOZARĒS AR RELATĪVI AUGSTĀKU PRODUKTIVITĀTES LĪMENI NAV VĒROJAMA LIELĀKA NOTURĪBA PRET COVID-19 PANDĒMIJAS ŠOKU KĀ CITĀS NOZARĒS

Covid-19 pandēmijas ietekme uz produktivitāti pēc nodarbināto skaita tirgus sektora nozarēs procentos, 2019=100

Avots: Autoru aprēķins

PROGNOŽU SCENĀRIJU PAMATPIEŅĒMUMI

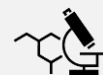
ĀRĒJĀ VIDE

COVID-19 IETEKME

INVESTĪCIJAS, TEHNOLOĢIJAS

INOVĀCIJA, PĒTNIECĪBA

DIGITALIZĀCIJA

ZAĻAIS KURSS

CILVĒKKAPITĀLS

TRENDA SCENĀRIJS

produktivitāte aug atbilstoši iepriekšējam trendam

Covid-19 izplatība saglabājas viļņveidīga līdz efektīvas vakcīnas izstrādei. Situācija normalizējas 2021.g. nogalē.

Smagāk skartās nozares atkopjas lēni. Pirmskrīzes apjomu sasniegšana var prasīt vairākus gadus. Ekonomikas transformācijas process ir lēns

Investīcijas esošo biznesa modeļu saglabāšanā

Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā turpina augt lēni. Latvija ilgstoši saglabā vājāko pozīciju starp es dalībvalstīm.

Turpinās uzsāktās atsevišķu uzņēmumu iniciatīvas (5g, gēni, viedā pilsēta) taču turpina pieaugt atšķirības starp uzņēmumiem, kas ir digitālo tehnoloģiju līderi un uzņēmumiem, kas digitālos risinājumus izmanto kūtri.

Vides prasību ievērošanai Latvija importē zaļās tehnoloģijas

Vidējā termiņā turpina pieaugt darbaspēka piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstības. Sabiedrības iesaiste pieaugušo izglītība saglabājas 7-8% līmenī. Tirgū dominē salīdzinoši īsas mācības vispārējo kompetenču paaugstināšanai.

PAĀTRINĀJUMA SCENĀRIJS

ieguldījumi un valsts atbalsts sekmē pāreju uz augstāku produktivitātes līmeni

Covid-19 izplatība saglabājas viļņveidīga līdz efektīvas vakcīnas izstrādei. Situācija normalizējas 2021.g. nogalē.

Uzņēmumi meklē risinājumus pārorientēt darbību no vissmagāk skartām jomām uz jaunām uzņēmējdarbības nišām.
Tirdzniecībā attīstās e-komercijas prakse. Saglabājas elastīgas darba formas

Pieejamo finanšu līdzekļu ieguldījumi produktivitātes plaisas mazināšanā ar tehnoloģiski attīstītajām valstīm. Ieguldījumi ne tikai tehnoloģiskās novitātes, bet arī ražošanas procesu vadības pilnveidošanā

Būtiski palielinās finansējums pētniecībai un attīstībai, 2027.Gadā sasniedzot 1,5% no IKP. Pieaug uzņēmumu pašu veikto pētījumu izdevumu īpatsvars.

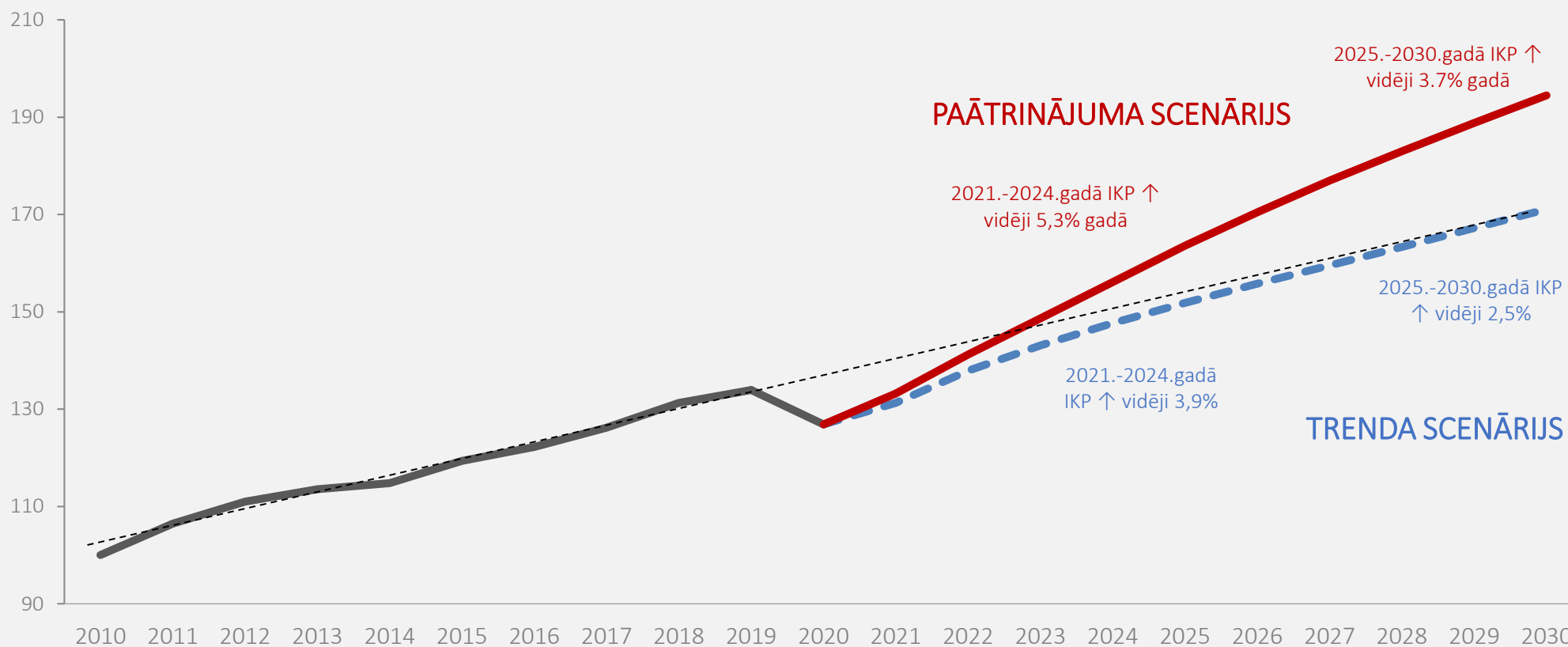
Atbilstoši katra uzņēmuma digitālā brieduma pakāpei notiek nepārtraukts digitālo tehnoloģiju ieviešanas process. Veidojas jauni produkti un tirgus nišas.

Savlaicīga pārorientācija un sagatavošanās pārmaiņām. Jaunu biznesa nišu meklēšana zaļo tehnoloģiju izstrādei un eksportam.

6-9 mēnešu valsts subsidētas mācību programmas darbaspēka pārkvalificēšanai uz nozarēm ar lielāko izaugsmes potenciālu. Pieaugušo izglītības piedāvājums jauno digitālo tehnoloģiju kontekstā visām sabiedrības grupām, tādejādi mazinot nevienlīdzības pieauguma riskus. Darba devēju aktīva iesaiste esošo darbinieku kompetenču paaugstināšanā, kā arī jaunu prasmju kopu izveide, lai cilvēki varētu kvalificēties jaunām profesijām ekonomikas transformācijas un robotizācijas apstākļos.

JAUNĀKO TEHNOĻĪJU, JAUNU PRODUKTU UN PAKALPOJUMU ATTĪSTĪŠANA, DIGITĀLO RISINĀJUMU PLAŠĀKA IZMANTOŠANA UN PROCESU EFEKTIVITĀTES UZLABOŠANA RADA IESPĒJAS STRAUJĀK ATTĪSTĪT TAUTSAIMNIECĪBU

Tautsaimniecības izaugsmes scenāriji
(IKP, 2010.gads=100)

Avots: CSP, autoru aprēķins

SECINĀJUMI (1)

- ➔ Nākotnes izredzes ir cieši saistītas ar spēju palielināt produktivitāti visos līmeņos: uzņēmumu, nozaru, tautsaimniecībā kopumā
- ➔ Darba ražīgums nav atkarīgs tikai no cilvēku vēlmes strādāt labāk un vairāk, tas ir cieši saistīts ar ekonomikas struktūru un uzņēmējdarbības vides dinamiku
- ➔ Jo ekonomikā vairāk dominē sektori ar augstu pievienoto vērtību, un attīstās ātri augoši uzņēmumi, jo labāki kļūst ražīguma rādītāji
- ➔ Produktivitātes pieaugumam arvien vairāk būs jābalstās uz zinātnesietilpīgām darbībām
- ➔ Latvijas vājākais punkts ir inovācijas, tāpēc nepieciešami ieguldījumi pētniecībā un izstrādē, cilvēku zināšanu un prasmju pilnveidošanā un citos nemateriālos aktīvos

SECINĀJUMI (2)

- ➔ Latvijas uzņēmumu produktivitātes līmeņa palielināšanas iespējas galvenokārt ir saistītas ar tās spēju veikt tehnoloģisko modernizāciju un inovācijas, paplašināt dalību pasaules vērtības ķēdēs
- ➔ Politikas veidotāji nedrīkst aizmirst „vecās” problēmas, kas arī ietekmē produktivitāti, piemēram, vājas institūcijas, infrastruktūras nepilnības, reģionu nevienlīdzība u.c.
- ➔ Turklāt iedzīvotāju skaita samazināšanās rada papildu problēmu produktivitātes pieaugumam, jo lietotāju skaita samazināšanās rada spriedzi attiecībā uz infrastruktūras efektivitāti un citām darbībām, kas nodrošina tikai vietējo tirgu

SECINĀJUMI (3)

- ➔ Ņemot vērā Covid-19 ietekmi, tehnoloģiju straujo attīstību un jaunās iniciatīvas klimata jomā, nepieciešams gudri ieguldīt publiskos līdzekļus ekonomikas kapacitātes noturēšanai īstermiņā un ekonomikas transformācijas pasākumiem vidējā un ilgtermiņā
- ➔ Lielāks efekts ir panākams stratēģiski un sinerģiski ieguldot gan īstermiņam, gan vidējam termiņam pieejamos publiskos finanšu līdzekļus – valsts atbalsta kritēriji ar mērķi stimulēt ekonomikas transformāciju uz augstāku pievienoto vērtību, eksporta tirgi, e-komercija

procrastination

productivity